

SÁMIID RIEKKASEARVI
Svenska Samernas Riksförbund · SSR

Inledningsanförande vid Landsmötet i Jokkmokk 2011

Välkomna till årets landsmöte här i Jokkmokk. Detta landsmöte som är det 61:a i ordningen kommer att genomföras i en lite annorlunda miljö. Vi har ofta genomfört våra landsmöten på ett sätt som inte skiljer oss från andra riksorganisationer i Sverige. Inför årets landsmöte ville vi försöka att finna en mötesform som ligger närmare våra egna samiska tanketraditioner och våra egna samiska mötesformer. Denna möjlighet öppnades här i Jokkmokk då Slow-Food Sápmi i år under tiden 17-19 juni arrangerar konferensen Terra Madre Indigenous Peoples 2011. Från Slow Food Sápmi ville man gärna se ett samarbete med SSR. Vi beslutade då att frångå den traditionella ordningen som hade inneburit att landsmötet skulle ha genomförts på sydsamiskt område. Vi hoppas att ni skall tycka att vi gjorde ett bra val och att mötet i denna jättelika tältkåta/Lávvu skall bli inspirerande och kanske skapa en ny mötestradition. Vi samer har inte så många möjligheter att knyta kontakter med andra urfolk, passa nu gärna på att stanna efter landsmötet för att tillsammans med andra urfolk diskutera mat, klimat, traditionell å kunskap och bevarandet av biologisk mångfald.

Vi får nu återigen lägga ett verksamhetsår bakom oss. Även detta år, mitt andra år som ordförande, har varit händelserikt. När jag nu står här framför er så är det inte alla händelser som först kommer i mitt sinne. Det första jag känner är stolthet. Stoltheten att vara same, stoltheten att tillhöra ett så starkt och levande folk och stoltheten att få företräda er efter min bästa förmåga. Vi måste ständigt påminna oss om att den samiska kulturen och det samiska folket har en inneboende kraft som har trotsat och överlevt alla försök till utplåning, assimilering och exploatering. Om vi använder denna kraft **i samarbete med varandra** så finns det inga begränsningar på våra möjligheter. **Vi är inga offer och vi skall aldrig bli några offer** – tillsammans kan vi se till att även kommande generationer samer skall känna samma stolthet som jag idag gör när jag står här framför er.

Det finns frågor som bekymrar mig när det gäller vår, det samiska folkets, vilja att samarbeta runt gemensamma frågor och visioner. Vi har alla under året som gått kunnat följa utvecklingen inom Sametinget. Från att och ursprungligen varit en stark möjlighet för oss samer att utveckla vårt eget självbestämmande så har dagens sameting snarast blivit ett hot mot vår egen utveckling. Jag vill inte enbart lägga skulden på de folkvalda representanterna i tinget, staten har också ett ansvar då man skapat en hybrid av ett folkvalt parlament och en myndighet. Staten har självklart här en skyldighet att rätta till dessa brister men vi samer har också ett eget ansvar att se till att vi samsas runt gemensamma visioner och en gemensam värdegrund och att vi tillsammans tar steg mot ett ökat självbestämmande. Det gör ont att se då vi samer i media framställs som inskränkta, grälsjuka och makthungriga i en omfattning som gör att vi inte blir tagna på allvar av det svenska samhället. Det är nu dags för självrannsakan och eftertanke i den samiska världen. Tillsammans kan vi fortfarande demonstrera vårt folks inneboende styrka.

Många av de frågor som rör framförallt rennäringens framtid är kopplat till vårt land – tillgången till vårt land och förvaltningen av vårt land. Under året har vi upplevt både sorger och glädjeämnen när det gäller dessa frågor. Det största glädjeämnet var naturligtvis domen i HD gällande Nordmalingsmålet. Samebyarna Vapsten, Ran och Ubmeje tjeälddie fick den 27 april, efter 14 års kamp, motta det besked som man helat tiden varit övertygad om när det gäller den samiska sedvanerätten till vinterbete även i Nordmaling. De tre berörda samebyarna har genomfört en strid som inte enbart gäller dem själva. Domen är viktig för alla samer. Nu måste regering och riksdag anpassa sig efter domen i Nordmaling och skyndsamt påbörja ett arbete som måste påverka såväl lagstiftning, politik som konventioner. För mig kommer den 27 april alltid att vara en samisk högtidsdag.

En annan mycket viktig fråga som också gäller rätten till vårt land är frågan om Renskötselkonventionen. Under det verksamhetsår som nu avslutas har vi genomfört två extra landsmöten för att tillsammans analysera och diskutera denna konvention och dess betydelse för rennäringen. Jag är mycket glad och stolt på vilket sätt denna fråga har hanterats av de valda ombuden på de två extra landsmötena. SSR kunde ha splittrats i denna fråga men våra medlemmar stod ansvarsfullt emot pressen och kom fram till det eniga beslut som vi därefter har delgett regeringen. Det har aldrig tidigare hänt i vår historia att vi under ett och samma år har haft tre landsmöten, det kostade oss mycket pengar men var ändå värt varenda krona. Det som är beklagligt i sammanhanget är att regeringen, trots ett flertal möten och påtryckningar, inte har reagerat på vårt förslag. Från regeringens sida så menar man att det är svårt att hantera frågan eftersom Sametinget valt att kategoriskt säga nej till konventionen. Här måste vi jobba för att regeringen skall förstå att detta är en samebyfråga och att ta till sig samebyarnas önskemål så att arbetet med renskötselkonventionen inte fördröjs.

Vi har under året sett ytterligare exempel på en fråga där vi samer skall känna glädje och stolthet. Sedan 2006 har det pågått en process kring världsarvet Laponia. Laponiaprocessen sker i bred samverkan mellan samebyarnas intresseförening Mijá ednam, Jokkmokk och Gällivare kommuner, Länsstyrelsen i Norrbotten län och Naturvårdsverket. Målsättningen är att skapa en förvaltningsplan och en ny förvaltningsorganisation för världsarvet där de samiska intressena skall vara i majoritet. Arbetet har lett fram till ett färdigt förslag som nu ligger på regeringens bord. Om allt går enligt planen så kommer vi inom kort få se ett historiskt regeringsbeslut som innebär att vi för första gången i Sverige har ett starkt samiskt inflytande i förvaltningen av en stor del av vårt Sápmi. Alla de samer, samebyar och sameföreningar som varit aktiva i denna process har lagt grunden till något unikt. Jag vill tacka alla inblandade för ett fantastiskt arbete – detta är kanske ett av de bästa exemplen på när enighet skapar styrka. När detta beslut tas så kommer vi att få ytterligare en ny samisk högtidsdag vid sidan av den 27 april.

Vid sidan av de stora frågorna så pågår hela tiden ett konkret arbete inom SSR med hjälp av stort engagemang från vårt kansli, vår projektanställda personal och våra förtroendevalda medlemmar i styrelse och olika arbetsgrupper. Jag vill här passa på att tacka alla för ert engagemang med att föra våra frågor framåt. Under det senaste verksamhetsåret finns det några frågor som jag särskilt vill lyfta fram. Jag tänker här på arbetet med rovdjursfrågorna,

arbetet med att definiera vad som är livskraftig och hållbar rennäring samt några av våra projektverksamheter.

Det finns idag i Sverige ett flertal utredningar som alla arbetar med direktiv om att skapa beslutsunderlag för en möjligen förändrad rovdjurspolitik. Jag tänker bland annat på Toleransnivåutredningen. Dessa utredningar har säkert en funktion i den demokratiska samhällsprocessen. I många samebyar lever man trots detta i känslan av ett demokratiskt underskott där resultaten av pågående utredningar riskerar att bara öka på skillnaderna i den oproportionella orättvisan mellan enskilda renförluster och allmänna rovdjursintressen. Under året har det varit flera samebyar som drabbats särskilt hårt, flera av dessa finns i Jämtland. Från SSR har vi tillsammans med en av dessa samebyar, Jijnjevaerie, gjort en fördjupad studie. I Jijnjevaerie har man de senaste åren fått lära sig ett nytt begrepp. Begreppet är ordet kollaps. Från att tidigare inte ständigt ha behövt fundera över varats förgänglighet lever man nu i ett tillstånd där rennäringen på grund av rovdjurens härjningar är inne i ett kollapsskede. För samerna i Jijnjevaerie är rennäringen den materiella grunden för den egna samiska renskötselkulturen, en kollaps av rennäringen är därför också ett förebud om en kulturell kollaps. Ett sådant kulturellt sammanbrott skapar inte bara ett oförsvarbart avbrott i en mycket lång kulturell kontinuitet, den skapar också osäkerhet om den egna identiteten. Att leva under denna skugga är traumatiskt, ibland över gränsen för det uthärdliga.

När rennäringen hotas så påverkas naturligtvis också renskötarnas ekonomiska tillvaro. Idag är situationen sådan i många samebyar att renskötsselfamiljerna inte längre kan leva på vad enbart rennäringen ger. Alla traditionella djuruppfödningssystem bygger på möjligheten att bruka betesresursen för att reproducera den egna livdjurshjorden. Reproduktionen i många byar har på grund av den extrema rovdjursbeskattningen nu nått en sådan låg nivå att det enda som återstår, när man behöver slakta, är att slakta ut livdjur. Ingen företagare kan överleva om förutsättningarna för den egna verksamheten kräver att man förbrukar det egna kapitalet.

Jijnjevaerie är en sådan by men situationen i Jijnjevaerie är inte unik, det finns andra samebyar som har liknande allvarliga problem. För att rädda det som räddas kan så krävs det nu extraordinära insatser. I tillfällen då stora olyckor inträffar i vårt land så påkallas ofta en kriskommission för att med beslutsamhet och handlingskraft ta itu med de frågor som annars skulle riskera att hamna i de byråkratiska stuprör som präglar Sveriges ämbetsstraditioner. Vi har därför begärt hos regeringen att omedelbart inrätta en kriskommission som med en tvärspektoriell ansats tar itu med att hejda den kollaps som har inletts på olika platser inom Sápmi. Här kommer att behövas åtgärder av mänsklig, ekonomisk, biologisk, kulturell och social inriktning. Vi har ännu ej fått något svar från regeringen.

Rennäringen står inför stora utmaningar. Den sammanlagda hotbilden är mycket allvarlig men det finns alltid hopp. Med hjälp av positiv energi och kunskap kan vi anta och övervinna våra utmaningar. För att rennäringen skall hantera sina utmaningar väl så krävs det att vi alla mobiliserar. En mobilisering för rennäringen innebär också en avgörande insats för att långsiktigt rädda den samiska kulturen och bevara den samiska statusen som urfolk. Rennäringen har överlevt under mycket lång tid genom sin inneboende kraft och genom en

hög grad av anpassning. Med gemensamma ansträngningar så skall denna överlevnad fortsätta i oöverskådlig tid men en framtida rennäring måste bygga på att vara både livskraftig och hållbar. Men hur ser det egentligen ut med detta. Hur definierar vi rennäring och vad menar vi med en livskraftig och hållbar rennäring. Det här är frågor som en arbetsgrupp under min ledning har arbetat med det senaste året. Delar av detta arbete kommer att redovisas under landsmötet. Redan nu kan jag säga att om rennäringen skall kunna vara både livskraftig och hållbar så måste vi ta tag i frågor som rör kvalitetsarbetet, frågor om hur vi använder våra betesresurser på bästa sätt. Självklart måste vi också närma oss näringens behov av att skapa intäkter och ekonomi men inte utan ett djuretiskt hänsynstagande.

Jag skulle kunna prata mycket om de resultat som vi under året har upplevt i våra projekt Renlycka, VisitSápmi, Samisk Markanvändning, Biegga med flera projekt. Jag skulle kunna berätta om våra nya kvalitetssigill Renlycka och Sápmi Experience och den glädje som det vara att dela ut de första kvalitetssigillerna på Jokkmokks marknad tidigare i år. Jag skulle också kunna berätta om det arbete som vi varje dag genomför i förhandlingar med vindkraftsbolag, i arbetet att med hjälp av bland annat FSC skydda våra skogar. Jag nöjer mig idag med att säga att SSR varje dag, vardag som helgdag, arbetar med den vision som vi redan på förra landsmötet preliminärt to ställning till – livskraftiga samiska näringar genom tradition och förnyelse.

Avslutningsvis vill jag säga några ord om det landsmöte som vi nu har framför oss. På förra landsmötet i Hemavan tog vi ställning till dels ett preliminärt visionsdokument, Njunjus dokumentet, och dels till grunderna för den samepolitik som vi inom SSR vill se. Under det år som gått så har styrelsen, med ledning av den diskussion som framkom i Hemavan, färdigställt Njunjusdokumentet. Jag hoppas nu att landsmötet slutligen vill ställa sig bakom detta dokument som vi redan har börjat leva efter i våra verksamheter.

Även arbetet med grunderna för en ny samepolitik har fortsatt intensivt under året. En särskild arbetsgrupp har jobbat fram ett förslag som också har varit föremål för konsultation via regionala möten. Jag hoppas att landsmötet skall föra en bra diskussion om detta dokument så att vi tillsammans kan vara enig om den grund som den framtida samepolitiken bör vila på. Jag är medveten om att det kan finnas olika åsikter, inte minst om det som vi i dokumentet har kallat adaptiva samebyar, men vi måste tillsammans finna den balans som vi har skyldighet till för alla våra medlemmar.

SSR är ett förbund med medlemmar från såväl samebyar som sameföreningar. SSR:s verksamhet har alltid haft mycket fokus på rennäringens frågor av den anledningen att det krävs väldigt mycket resurser för att bistå samebyarna i deras angelägenheter. Jag önskar verkligen att Sameföreningarna trots detta faktum ändå känner en meningsfullhet att vara medlem i SSR och att vi även i fortsättningen kan jobba gemensamt med olika frågor som engagerar både samebyar och föreningar. När vi senare på landsmötet skall diskutera våra tankar på den nya samepolitiken så är det viktigt att vi alla tänker på bägge våra medlemskategorier.

Med dessa ord öppnar jag 2011 års Landsmöte här i Jokkmokk.